

Y Pwyllgor Iechyd, Gofal Cymdeithasol a Chwaraeon
Health, Social Care and Sport Committee
HSCS(5)-30-17 Papur 2 / Paper 2

Vaughan Gething AC/AM
Ysgrifennydd y Cabinet dros Iechyd, Llesiant a Chwaraeon
Cabinet Secretary for Health, Well-being and Sport

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Ein cyf/Our ref: MA-P/VG/3695/17

Dr Dai Lloyd AC
Cadeirydd y Pwyllgor Iechyd, Gofal Cymdeithasol a Chwaraeon
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1NA

27 Hydref 2017

Annwyl Dai,

Diolch am eich llythyr dyddiedig 2 Hydref ar ran y Pwyllgor Iechyd, Gofal Cymdeithasol a Chwaraeon ynglŷn ag amseroedd aros canser. Gallaf eich sicrhau bod amseroedd aros canser yn dal i fod yn flaenoriaeth i Lywodraeth Cymru.

Mae rheidrwydd ar fyrddau iechyd i roi diweddariad misol ar eu perfformiad mewn perthynas â chanser. Cynhelir trafodaeth rhwng Llywodraeth Cymru a'r byrddau iechyd ar y perfformiad hwn yn eu cyfarfodydd Ansawdd a Chyflenwi rheolaidd ac yng nghyfarfodydd y Cyd-dîm Gweithredol. Rwyf hefyd mewn cysylltiad rheolaidd â'r byrddau iechyd unigol ynglŷn â'u cynlluniau gwella a'r cynnydd sy'n cael ei wneud.

Er bod perfformiad mewn perthynas ag achosion brys lle ceir amheuaeth o ganser (USC) yn is na'r targed, hanes o welliant a gafwyd yn gyffredinol dros y ddwy flynedd ddiwethaf. Rwyf wedi cael sicrwydd y bydd y gwelliannau yn gynaliadwy ac y bydd y cynnydd yn parhau.

Mae nifer y cleifion sy'n cael eu trin ar y llwybr gofal USC wedi bod yn cynyddu. O gymharu'r cyfnod o 12 mis o fis Medi - Awst bum mlynedd yn ôl, amlygwyd bod nifer y cleifion sy'n cael eu trin o fewn yr amser targed eleni wedi cynyddu 40% (1,875 o gleifion).

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1NA

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Gohebiaeth.Vaughan.Gething@llyw.cymru
Correspondence.Vaughan.Gething@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Gwnaed 95,797 o atgyfeiriadau ar gyfer achosion brys lle ceir amheuaeth o ganser dros y 12 mis diwethaf (Medi 2016 - Awst 2017) sy'n gynydd o 10% (8,739 o atgyfeiriadau) o'i gymharu â'r 12 mis blaenorol. Er gwaethaf hyn, ym mis Awst 2017, roedd nifer y cleifion a gafodd eu trin o fewn y targed wedi cynyddu 39% (157 o gleifion) o'i gymharu â'r un cyfnod 5 mlynedd yn ôl.

Ym mis Awst 2017 bodlonodd pedwar bwrdd iechyd y targed ar gyfer achosion nad ydynt yn rhai brys lle ceir amheuaeth o ganser (NUSC), a chofnododd y ddau arall berfformiad dros 96%. O ganlyniad, cyrhaeddwyd targed Cymru gyfan am y trydydd tro yn 2017. Mae un bwrdd iechyd yn arbennig yn wynebu heriau i gynnal perfformiad cyson.

Mae amseroedd aros cancer yn ddangosydd da o ba mor effeithiol yw llwybrau gofal, ac o gapasiti. Rwyf i mewn cysylltiad uniongyrchol â Phrif Weithredwyr y byrddau iechyd i sicrhau eu bod yn ymwybodol o'm disgwyliadau ar gyfer gwella perfformiad ymhellach.

Mae perfformiad rhwng y naill fwrdd iechyd a'r llall yn dal i amrywio rywfaint. Mae'r Gwasanaeth Iechyd Gwladol (GIG) yn gweithio'n ddiwyd i fynd i'r afael â hyn, er enghraifft, drwy Rwydwaith Canser Felindre, a thrwy ei raglen o adolygiadau gan gymheiriaid ac ymyriadau uniongyrchol gan Uned Gyflawni'r GIG. Mae perfformiad yn amrywio gan ddibynnu ar ba fan yn y corff y darganfyddir tiwmor. Materion recriwtio a chadw sy'n bennaf gyfrifol am hynny ac mae yna ffactorau ymarferol ar waith hefyd, fel y diffyg a geir mewn rhai meysydd arbenigol ar draws y Deyrnas Unedig gyfan.

Mae crynodeb byr ynghlwm wrth y llythyr hwn sy'n trafod y camau gweithredu sy'n cael eu cymryd gan bob bwrdd iechyd ac sy'n amlinellu'r gwaith sy'n cael ei wneud a'r cynnydd hyd yma.

Mae llawer iawn o waith wedi'i wneud eisoes dros y tair blynedd ddiwethaf i ymchwilio i lwybrau gofal cancer yn gyffredinol. Erbyn hyn, mae gwaith ar y gweill i ailwampio llwybrau gofal cancer ac i helpu i roi diagnosis yn gyflymach, sefydlu clinigau un stop a lleihau nifer y camau gweithredu o fewn y llwybrau gofal eu hunain. Ymhlith y gwaith rhagorol sy'n cael ei wneud i wella canlyniadau i gleifion sydd â chanser mae'r camau a ganlyn:

- Defnyddio technegau delweddu manwl i helpu meddygon i dargedu cancer y pen a'r gwddf yn fwy effeithiol mewn treial clinigol gwerth £720,000. Bydd hyn yn gwella'r driniaeth a'r cyfraddau goroesi yng Nghanolfan Ganser Felindre ac yn Ysbyty Singleton yn Abertawe.
- Gall y cleifion hynny sydd â symptomau annelwig weithiau aros yn rhy hir am ddiagnosis oherwydd nad ydynt yn "ffitio'n hawdd" i unrhyw lwybr driniaeth benodol. Gallant gael eu hatgyfeirio i gael cyfres o brofion a sganiau. O ganlyniad, gall rhai cleifion ddechrau eu triniaeth ar gam hwyrach na'r hyn a fyddai'n ddymunol. Bydd cynllun peilot newydd yng Nghwm Cynon yn canolbwyntio ar gleifion y mae eu meddygon teulu yn amau bod ganddynt ganser ond nad ydynt yn dangos unrhyw symptomau amlwg neu rai sydd angen sylw ar frys. Mae hyn yn cynnwys amryw o glinigau "un stop" newydd, lle cynhelir cymaint o brofion neu sganiau ag sydd eu hangen - ar yr un diwrnod yn ddelfrydol - i geisio cael diagnosis pendant.

Er mwyn canolbwyntio ar berfformiad, mae byrddau iechyd yn cymryd rhan mewn chwe archwiliad clinigol cenedlaethol. Mae gan y byrddau hefyd raglen o adolygiadau gan gymheiriaid sy'n cael ei hedmygu'n eang; maent yn cynnal adroddiadau blynyddol drwy'r grŵp gweithredu; ac mae ganddynt amryw o fetrigau eraill o sgrinio i ofal diagnostig i ofal lliniarol.

Rwy'n falch o weld bod gwelliannau'n cael eu gwneud o un flwyddyn i'r nesaf yn y cyfraddau goroesi un flwyddyn a phum mlynedd ar gyfer canser. Cafodd y data diweddaraf eu cyhoeddi ar 28 Medi 2017 ac roedd yn dangos y cyfraddau goroesi uchaf a adroddwyd erioed. Roedd cynnydd o 3.3 pwynt canran yn y gyfradd oroesi un flwyddyn dros gyfnod o bum mlynedd, o 69.4% ar gyfer y bobl a gafodd ddiagnosis yn y cyfnod o 2005 i 2009 i 72.7% ar gyfer y cyfnod diagnosis diweddaraf, o 2010 i 2014. Mae'r gyfradd oroesi bum mlynedd hefyd wedi cynyddu o 3.3 pwynt canran, o 53.8% i 57.1% ar gyfer yr un blynyddoedd diagnosis.

Yn ôl canlyniadau Arolwg Profiad Cleifion Canser Cymru yn 2013 a 2016, gwelwyd bod lefel profiad y claf sydd â chanser o ofal wedi bod yn gyson uchel. Ymatebodd mwy na 6,700 i'r arolwg diweddaraf, a gyhoeddwyd ar 5 Gorffennaf 2017. Dywedodd 93% o'r ymatebwyr (7 neu ragor o bob 10) fod eu profiad hwy o ofal yn un cadarnhaol. Roedd sgorau uchel tebyg ar gyfer dangosyddion yn ymwneud ag urddas, cydgynhyrchu a'r ffordd o roi gofal.

Hyderaf fod y llythyr hwn yn rhoi trosolwg defnyddiol o'r gwaith sydd ar y gweill eisoes i wella pob agwedd ar berfformiad mewn perthynas â chanser. Byddaf yn parhau i ddisgwyl i'r gwasanaeth iechyd wella ei berfformiad ymhellach dros y misoedd sydd i ddod.

Yn gywir

Vaughan Gething AC/AM

Ysgrifennydd y Cabinet dros Iechyd, Llesiant a Chwaraeon
Cabinet Secretary for Health, Well-being and Sport

Atodiad

Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan

Mae'r bwrdd iechyd wedi ei chael hi'n anodd cynnal perfformiad cyson dros y 12 – 18 mis diwethaf oherwydd cynnydd yn nifer y cleifion sydd ar llwybrau gofal cymhleth, yn ogystal â'r galw cynyddol am brofion diagnostig, a rhai materion yn ymwneud â chapasiti a recriwtio a chadw staff mewn meysydd arbenigol. Fodd bynnag, mae llwybrau gofal wedi cael eu hailwampio'n sylweddol, ac mae'r bwrdd iechyd yn rhagweld y bydd yn bodloni'r targed ar gyfer achosion nad ydynt yn rhai brys lle ceir amheuaeth o ganser (NUSC) ac y bydd ei berfformiad ar gyfer achosion brys lle ceir amheuaeth o ganser (USC) yn 90% dros y misoedd nesaf. Mae'r camau gweithredu sydd ar waith i wella perfformiad yn cynnwys:

- Cyflwyno clinigau sganwyr delweddau atseiniol magnetig (MRI) a biopsi uwchsain trawsrefrol (TRUS) un stop i leihau amseroedd aros ar y llwybr gofal wroleg yn ogystal â sicrhau bod profion biopsi yn fwy cywir ac yn cael eu targedu'n well.
- Sefydlu cynllun peilot dau gam ym maes yr ysgyfaint lle mae cleifion yn cael eu hanfon yn syth o ofal sylfaenol i gael sgan tomograffeg gyfrifiadurol (CT) ac yn syth i gael sgan CT pan geir canlyniad pelydr-x annormal.
- Treialu clinig peilot y pen a'r gwddf un stop ar gyfer lymphiau yn y gwddf.
- Cynnig slotiau llawfeddygol penodol erbyn hyn ar gyfer triniaethau i gleifion Gastroberfeddol Isaf er mwyn cynnal profion endosgopi a fydd yn rhoi mynediad cyflymach at sgopiau diagnostig.
- Trefniadau sydd wedi'u sefydlu eisoes i drefnu profion endosgopi drwy gontract allanol er mwyn lleihau amseroedd aros.
- Cynnal mwy o sesiynau llawfeddygol mewn wroleg i fynd i'r afael â rhestrau aros.
- Penodi wrolegydd ymgynghorol arall yn ogystal â nyrs glinigol arbenigol arall yn y maes Gastroberfeddol Uchaf. Maent hefyd yn chwilio am nyrs glinigol arbenigol arall ar gyfer wroleg.
- Treialu clinig un stop ar gyfer achosion o waedu rhesol.

Bwrdd Iechyd Prifysgol Abertawe Bro Morgannwg

Yn gyffredinol, Bwrdd Iechyd Prifysgol Abertawe Bro Morgannwg yw'r un sydd wedi perfformio isaf o'r holl fyrddau iechyd dros y 12 – 18 mis diwethaf. Mae hyn wedi cael effaith uniongyrchol ar sefyllfa Cymru gyfan. Mae'r rhesymau a nodwyd dros hyn yn amrywiol ac maent yn cynnwys, aros am brofion ac adroddiadau diagnostig, materion gweinyddol, capasiti adrannau cleifion allanol, amseroedd aros am apwyntiadau i gleifion allanol, oedi cyn rhoi triniaeth, llwybrau gofal cymhleth, ac achosion o orfod aros am drafodaethau amlddisgyblaethol a llawfeddygol. Un ffactor pwysig i Fwrdd Iechyd Prifysgol Abertawe Bro Morgannwg yw'r twf sylweddol yn nifer yr atgyfeiriadau a dderbyniwyd, sydd wedi cynyddu 45% dros y 4 blynedd diwethaf.

Mae Uned Gyflawni'r GIG yn gweithio'n uniongyrchol â'r gwasanaeth i nodi meysydd ar gyfer gwella. Mae'r pwyslais ar wella gwasanaethau canser mewn modd sy'n gynaliadwy, yn hytrach na chynnal mentrau tymor byr i wella perfformiad. Mae'r bwrdd iechyd yn awr yn rhagweld y bydd gwelliannau cynyddol parhaus yn cael eu gwneud dros y misoedd nesaf.

Mae'r camau gweithredu i wella perfformiad yn cynnwys:

- Diwygio cynlluniau gweithredu adolygiadau gan gymheiriaid a chamau gweithredu i ddangos camau gwell, sy'n fesuradwy ac yn amserol, ac adrodd yn glir ar y broses o fonitro a pherchenogi'r modd o gyflawni.
- Adolygwyd y trefniadau ar gyfer tracio achosion o ganser ar draws y sefydliad i nodi unigolion a chadw cofnod o'r man yn y corff lle caiff pob tiwmor ei ddarganfod, gyda'r nod o sicrhau bod cyfarfodydd tracio yn fwy cadarn ac effeithiol.
- Bydd llwybr gofal ar gyfer gwaedu ar ôl y menopos yn cael ei rhoi ar waith. Llwybr gofal un stop yw hon a fydd yn gwella'r amseroedd aros rhwng profion diagnostig a nifer yr apwyntiadau sydd eu hangen ar gyfer cleifion allanol, lleihau oedi a gwella perfformiad. Bydd gweithredu dangosfwrdd radioleg yn gwella mynediad adrannau radioleg at wybodaeth fyw, a bydd o gymorth iddynt wella eu perfformiad.
- Penodwyd pedwar radiograffydd i gynyddu capasiti a gwneud y defnydd gorau posibl o ail sganiwr CT. Penodwyd staff cyflenwi graddfa ganol dros dro ym maes hematoleg i ddarparu mwy o gapasiti i glinigau. Mae proses recriwtio ar y gweill ar gyfer 3 ymgynghorydd oncoleg ac mae swyddi eraill wedi cael eu hamlinellu yn y gweithlu.
- Cynhelir mwy o glinigau diagnostig y fron a chytunwyd ar gyllid ar gyfer cyflogi radiolegydd ymgynghorol locwm am 3 mis.

Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr

Mae perfformiad NUSC y bwrdd iechyd wedi bod yn gymharol gyson dros 97% ac mae'r targed wedi'i fodloni naw gwaith yn y deuddeg mis diwethaf. Mae ei berfformiad USC wedi codi a gostwng ond, ar y cyfan, mae'n gyson uwch na'r targed o 90% ar gyfer USC. Proffil o welliant parhaus a chyson dros amser sydd gan y bwrdd iechyd, ac yn gyffredinol, dros y ddwy flynedd ddiwethaf, perfformiodd gyda'r gorau yng Nghymru. Mae'r bwrdd iechyd yn rhestru'r rhesymau a ganlyn dros beidio â chyrraedd y targed: llwybrau gofal cymhleth, oedi cyn apwyntiadau cyntaf y colon a'r rhefr, gastroberfeddol a'r glust, y trwyn a'r gwddf (ENT), oedi cyn llawdriniaethau wroleg, materion gweinyddol ac oedi cyn cynnal profion endosgopi.

Mae'r camau gweithredu i wella perfformiad yn cynnwys:

- Creu mwy o gapasiti ar gyfer llawfeddygaeth wroleg
- Gweithio ar y cyd â Lerpwl i ganiatáu i staff Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr gynnal llawdriniaethau robotig ar gleifion y bwrdd iechyd yn Lerpwl.
- Cynnal clinigau wroleg dan arweiniad nyrsys clinigol arbenigol.
- Cynnal mwy o glinigau gastroenteroleg i leihau'r oedi ar gyfer apwyntiadau i gleifion allanol; mae apwyntiadau yn cael eu trefnu i gleifion yn awr i fodloni'r targed.
- Mwy o glinigau'r colon a'r rhefr yn ogystal â mentrau lle anfonir cleifion yn syth i gael prawf.
- Gweithio chwe diwrnod yr wythnos i gynnal profion endosgopi.

Bwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro

Ers mis Tachwedd 2015, pan fu cwmp sylweddol yn ei berfformiad, mae Bwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro wedi gwneud gwelliannau graddol. Mae'r bwrdd iechyd wedi ceisio sicrhau bod yr holl welliannau yn rhai hirdymor ac yn gynaliadwy. Dangoswyd gwelliannau parhaus a'r bwrdd iechyd hwn yw'r unig un i gyflawni'r ddau darged ddwywaith yn 2017. O ganlyniad i amryw o faterion a gododd ym mis Awst mae'r bwrdd iechyd yn

rhagweld cwmp bach mewn perfformiad ond bydd yn cynnal ei berfformiad USC, sy'n dros 90%, erbyn diwedd y flwyddyn.

Mae'r camau gweithredu i wella perfformiad yn cynnwys:

- Cynnal y dull gweithredu o sicrhau bod y cleifion hynny sydd wedi bod yn aros hwyaf am driniaeth yn cael eu gweld gyntaf, a chydbwyso'r galw â'r capasiti a gwella llwybrau gofal mewn modd sy'n gynaliadwy ar gyfer y tymor hir.
- Craffu'n fanylach ar bob achos o dorri amodau.
- O dan arweiniad y Cyfarwyddwr Meddygol, gyda chymorth y tîm gwelliant gwasanaeth parhaus, mae prosiect penodol sy'n canolbwyntio ar ailwampio a gwella'r llwybr gofal ar gyfer cleifion Gastroberfeddol Isaf ac Uchaf wedi cael ei roi ar waith.
- Mae prosesau monitro a rheoli wedi cael eu hadolygu a'u safoni; proses adolygu uwchgyfeirio penodedig drwy her ganser fisol a chyfarfodydd cefnogi â byrddau clinigol – wedi'u cadeirio gan y Prif Swyddog Gweithredol.

Bwrdd Iechyd Prifysgol Cwm Taf

Mae'r perfformiad wedi amrywio dros y 12 mis diwethaf gyda pherfformiad ar y llwybr gofal 62 diwrnod yn ymestyn o 78.3% ar ei isaf (Hydref 2016) i 91.1% (Mai 2017).

Mae'r bwrdd iechyd yn rhestru'r cynnydd yn y nifer yr atgyfeiriadau a'r galw cynyddol am wasanaethau radiolegol fel y prif feysydd sy'n peri pryder o ran cynnal perfformiad.

Mae'r llwybr gofal ar gyfer cleifion yr amheuir bod ganddynt ganser y prostad wedi cael ei adolygu ac mae'r bwrdd iechyd yn hyderus y bydd cyn lleied â phosibl o symud achosion o oedi ymlaen, ac felly bydd llawer llai o gleifion yn aros mwy na 62 diwrnod am driniaeth.

Mae oedi tebyg wedi digwydd yn achos cleifion yr amheuir bod ganddynt ganser y colon a'r rhefr wrth i'r galw am sganiau CT o'r colon godi'n gyflymach ac yn gyflymach. Mae'r bwrdd iechyd yn gweithio ar hyn o bryd â'r galw am wasanaethau radioleg i greu mwy o gapasiti ar gyfer y gwasanaeth archwilio ac adrodd allweddol hwn. Mae'r bwrdd iechyd yn hyderus y bydd y newidiadau a roddir ar waith yn arwain at welliannau a gynhelir yn y tymor canolig.

Mae'r camau gweithredu i wella perfformiad yn cynnwys:

- Mynd ati o ddifrif i adolygu'r prosesau ar gyfer uwchgyfeirio achosion o oedi ar draws y llwybr gofal USC gyfan i sicrhau bod cleifion yn symud trwy eu llwybrau cyn gynted ag sy'n bosibl.
- Rhoi proses reoli a pholisi uwchgyfeirio diwygiedig a mwy diweddar ar waith, gan gadarnhau camau o'r llwybr gofal ac ailedrych ar rolau a chyfrifoldebau neilltuol aelodau staff allweddol. Bydd hyn yn sicrhau bod achosion o oedi yn cael eu huwchgyfeirio yn gynharach yn ystod y llwybr gofal ac yn arwain at ymyrraeth yn gynharach, ac yn cefnogi hynny, ar bob lefel.
- Mae'r bwrdd iechyd wedi ailystyried y galw am sganiau CT ar gyfer achosion USC ac mae ganddo gynllun i fynd i'r afael â'r diffyg mewn capasiti.
- Ailwampio llwybrau gofal sy'n gysylltiedig â gweithredu'r gwasanaeth diagnosis cynnar.

Bwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda

Dros y 10 mis diwethaf, mae Bwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda wedi perfformio'n uwch na 90% ar gyfer y llwybr gofal USC.

Mae'r bwrdd iechyd yn disgwyl i'r lefel hon o berfformiad gael ei chynnal. Mae'r camau gweithredu i wella perfformiad yn cynnwys:

- Canolbwyntio ar amseroedd aros am apwyntiadau cyntaf i gleifion allanol.
- Mae trefnu triniaeth i gleifion llawfeddygaeth thorasig drwy gontract allanol o dan brosiect llawfeddygaeth thorasig Pwyllgor Gwasanaethau Iechyd Arbenigol Cymru ar fin dechrau a disgwylir i hyn gael effaith gadarnhaol drwy leihau amseroedd aros.
- O ran achosion gynaeoleg, Gastroberfeddol Isaf, wroleg a'r pen a'r gwddf, mae'r bwrdd iechyd wrthi'n cynnal trafodaethau â Bwrdd Iechyd Prifysgol Abertawe Bro Morgannwg fel y darparwr trydyddol er mwyn gwella gwasanaethau.